

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Jiří Kubec

Otázka Společné rybářské politiky EU v kontextu Brexitu

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Markéta Zapletalová, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

Jiří Kubec

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Markétě Zapletalové, Ph.D. za odborné vedení práce, její cenné rady, podnětné připomínky, trpělivost a vstřícnost.

Obsah

Úvod.....	5
1 Teoretická reflexe	8
1.1 SRP jako předmět akademického zájmu.....	8
1.2 Historický institucionalismus.....	12
2. Problematika a kontextualizace SRP	16
2.1 Společná rybářská politika	16
2.1.1 Specifika	16
2.1.2 SRP v kontextu path-dependency.....	17
2.2 SRP jako intra- a extra-unijní problém	20
2.2.1 SRP jako intra-unijní problém.....	20
2.2.2 SRP jako překážka rozšíření.....	22
2.3 Spojené království.....	25
3 Brexit a otázka SRP	30
3.1 Brexit ve stínu SRP	30
3.2 Dohoda a reflexe současného vývoje	34
Závěr	37
Prameny a literatura	40
Abstrakt.....	49

Úvod

Problematika Společné rybářské politiky, oblasti vykazující v eurounijním měřítku vysokou míru integrace, je neodmyslitelně spjata s členstvím Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v Evropské unii. Právě v souvislosti s nedávným referendem o členství Spojeného království a Gibraltarů v Evropské unii došlo k výraznému zviditelnění problematiky rybářského sektoru, který se následně stal kritickým bodem jednání mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím o obchodní dohodě. V kontextu těchto událostí je téma Společné rybářské politiky velmi aktuální.

Předmětem této bakalářské práce je téma Společné rybářské politiky v kontextu Brexitu (2016-2020), s přihlédnutím k historickému vývoji této politiky (1970-2013). Pozornost bude věnována problematičným aspektům Společné rybářské politiky a zkušenostem zainteresovaných států, pro které SRP představuje překážku v potenciálním přistoupení do Evropské unie.

Cílem této bakalářské práce je identifikace, deskripce a analýza těch aspektů Společné rybářské politiky EU, které byly vyhoceny v souvislosti s ukončením členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v Evropské unii, se zaměřením na zasazení daných aspektů do širšího kontextu historického vývoje a fungování SRP, a s přihlédnutím ke zkušenostem dalších zainteresovaných států.

Práce si klade za cíl odpovědět na tři výzkumné otázky: *1) V čem spočívá specifická otázky Společné rybářské politiky v případě Spojeného království Velké Británie a Severního Irska? 2) Nakolik lze v kontextu Brexitu hovořit o strukturálním charakteru problémů SRP? 3) Jak byly tyto problémy adresovány v Dohodě o obchodu a spolupráci mezi Evropskou Unií a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska?*

Tato bakalářská práce je z metodologického hlediska koncipována jako jedinečná případová studie, ve které jsou využity metody analýzy, syntézy, deskripce a explanace. Zejména v kapitolách zabývajících se historickým vývojem a problematikou Společné rybářské politiky je využito metod deskripce a explanace, ale také syntézy. Analytické a syntetické metody jsou následně využity především ve třetí kapitole, při podrobnějším rozboru problematiky SRP ve vztahu k Brexitu.

První kapitola bakalářské práce je teoretická část, ve které jsou objasněny a prozkoumány koncepty, východiska a teoretické přístupy důležité pro studium Společné rybářské politiky. Pozornost je věnována stavu akademického bádání. Následně je ve druhé podkapitole představen historický institucionalismus, jehož jednotlivé prvky mohou pomoci k pochopení problematiky SRP.

Druhá kapitola ve třech částech představuje a kontextualizuje Společnou rybářskou politiku a její problematické aspekty. V první podkapitole je politika stručně charakterizována a je popsán její vývoj s ohledem na nejvýznamnější milníky. Druhá část je zaměřena na hlavní problematické aspekty SRP, a to jak uvnitř Evropské unie, tak i ve vztahu ke třetím zemím. Poslední podkapitola slouží ke kontextualizaci tématu SRP ve Spojeném království a představení historické situace.

Třetí kapitola je zaměřena na otázku SRP v kontextu Brexitu. Jejím primárním cílem je analyzovat aspekty SRP, který byly vyhoceny v souvislosti s britským ukončením členství v EU. V první části je prozkoumána role SRP v období vedoucím k referendu o Brexitu a během následného vyjednávání. Ve druhé části kapitoly je v rámci SRP představena dosažená obchodní dohoda, reflektován současný vývoj a jsou stručně vylíčeny některé predikce ohledně SRP v souvislosti s Brexitem.

Téma Společné rybářské politiky nepatří k předním oblastem zkoumání fungování Evropské unie. Určitá pozornost je věnována například environmentálním či legislativním stránkám Společné rybářské politiky, nicméně z hlediska evropských studií či politologie se obecně jedná spíše o okrajový předmět zájmu. Vzhledem k tomu, že v česko-jazyčné politologické literatuře je téma Společné rybářské politiky prakticky nepostřehnutelné, vycházel autor výhradně ze zdrojů v anglickém jazyce.

Kvůli již zmiňované aktuálnosti tohoto tématu zaujaly primární zdroje jistou roli při psaní této práce, a to nejen písemnosti legislativního charakteru, ale například i studie zpracované pro zákonodárny sbory jak Spojeného království, tak Evropské unie.

Četné vědecké články se staly kritickými pro správné pochopení problematiky a akademického diskurzu týkajícího se Společné rybářské politiky. Z mnohých autorů bych jmenoval například Davida Symese či Jacoba Heglanda, který se oblasti evropské integrace v rybářském sektoru věnuje dlouhodobě, či Tronda Bjørndala, nebo George Casse, kteří se již zabývali dopady Brexitu na Společnou rybářskou politiku. Lukas

Schweiger dále velmi zdařile analyzoval evoluci Společné rybářské politiky. Přínosnou byla také práce Hanse Marina Havsteina, ve které detailně prozkoumává reformní vývoj SRP.

Velmi přínosnou se stala také monografie bývalého generálního ředitele DG MARE Ernesta Peñase Lado *The Common Fisheries Policy* (2016), která je obsáhlým, komplexním a kvalitně zpracovaným přehledem Společné rybářské politiky, nicméně je důležité vzít v potaz, že se nejedná o ryze odbornou publikaci; Lado sám na tuto skutečnost a obsahové nedostatky v některých oblastech upozorňuje. Navzdory prokazatelné erudici je vzhledem k jeho profesní minulosti také důležité vzít v potaz možnou zaujatost v některých oblastech.

K teoreticky nejbytelnějším pracím v rámci tématu SRP patří také *The Common Fisheries Policy in the European Union* (2004) od Eugénie da Conceição-Heldt zkoumající preference aktérů a smlouvání v rámci SRP.

Vzhledem k aktuálnosti tématu přispěly k získání současné reflexe internetové zdroje, konkrétně články na zpravodajských serverech jako *euractiv.com*, *ft.com politico.com*, *guardian.com*, či *dw.com*.

Pro vyšší přehlednost je níže přiložen také stručný glosář nejčastěji používaných termínů a zkratk v této práci. Vzhledem k omezenému užívání těchto pojmů v češtině je v závorkách uvedena i jejich anglická podoba.

EU – Evropská unie

EHS (EEC) – Evropské hospodářské společenství

SRP (CFP) – Společná rybářská politika

CPO (TAC) – celkový přípustný odlov

VEZ (EEZ) – výlučná ekonomická zóna

MUV (MSY) – maximální udržitelný výnos

ERF (EFF) – Evropský rybářský fond

ENRF (EMFF) – Evropský námořní a rybářský fond

1 Teoretická reflexe

První kapitola bakalářské práce je teoretická část, ve které jsou objasněny a prozkoumány koncepty, východiska a teoretické přístupy důležité pro studium Společné rybářské politiky. Pozornost je věnována stavu akademického bádání. Ve druhé části této kapitoly je představen historický institucionalismus, jehož jednotlivé prvky a užitá terminologie mohou přispět k pochopení problematiky SRP a její eskalace v rámci Brexitu.

1.1 SRP jako předmět akademického zájmu

Pro pochopení teoretického pozadí Společné rybářské politiky je nutné nejprve obrátit pozornost k teoretickým úvahám týkajících se správy a využívání společných zdrojů, tzv. občiny¹, které se poté značně promítly do podoby zejména konzervačních aspektů SRP. Garrett Hardin (1968) představil koncept tzv. tragédie občiny, tedy stavu, kdy racionálně uvažující pastýř na pomyslné občině – tedy teoretickém společném surovinovém zdroji – snahou maximalizovat vlastní užitek z občiny (zisk) zvětšováním svého stáda přispěje ke konečnému a úplnému vyčerpání daného zdroje. Hardin argumentuje, že takovýto problém, prohlubující se se stále rychleji rostoucí lidskou populací, nemá technické řešení. Rybolov uvádí jako příklad jedné z postižených oblastí, kdy víra v nevyčerpatelnost mořských a oceánských zdrojů povede ke kolapsu daného systému, tedy vyhynutí mnohých druhů ryb.

Koncept tragédie občiny zmiňuje při vysvětlování nutnosti existence SRP také Ernesto P. Lado (2016: 8) a mimo jiné uvádí, že konkrétní, odborné řešení problému tragédie občiny se stalo předmětem vědeckých studií teprve až v 90. letech minulého století (viz níže), tedy dlouho po samotném vzniku SRP a jejích konzervačních aspektů. Havstein (2013: 2-3) poznamenává, že Hardin logikou svého konceptu tragédie občiny navázal na dřívější dílo Howarda Scotta Gordona *Ekonomická teorie spoluvlastněných zdrojů: Rybolov*. Tam Gordon (1954: 135) tvrdí, že „ryby [ponechané] v moři jsou pro rybáře bezcenné, protože nemá žádnou záruku, že nechá-li je tam dnes, budou tam pro něj i zítra“ a vystihuje tak racionální motivaci rybáře jednat, z dlouhodobého hlediska, zcela neracionálně – tedy nadměrně využívat omezené mořské zdroje.

¹ V českých překladech někdy také obecní pastvina. V anglickém originále *commons*.

Jak uvádí da Conceição-Heldt (2004: 27-28), Hardinův koncept tragédie občiny popisuje tzv. dilema společných zájmů, přičemž nijak neomezené využívání společného zdroje individuálními aktéry vyústí v horší výsledek², než jakýkoliv jiný možný pro alespoň jednoho aktéra. Žádný z aktérů nemá podnět kooperovat a volí tedy nekooperativní strategii; v teorii her je takováto situace označována jako věžňovo dilema. V praktické rovině koncept tragédie občiny motivoval vznik zejména konzervačních a řídicích aspektů SRP, realizovaných stanovováním národních kvót a výší celkových přípustných odlovů (CPO), a v širším prostředí uvedení výlučných ekonomických zón v šířce 200 námořních mil od pobřeží.

Jak poznamenává Schweiger (2010: 7), výše zmíněné oživení akademického zájmu o správu občiny v 90. letech minulého století bylo motivováno prací Elinor Ostromové *Governing the Commons*. V ní Ostromová identifikovala tři teoretické modely klíčové pro výzkum občin, přičemž kromě Hardinova konceptu tragédie občiny identifikovala také tzv. věžňovo dilema, resp. teorii her, a dále logiku kolektivní akce (Ostrom, 1990: 2-5).

Kromě konceptu tragédie občiny stojícího v pozadí zkoumání problematiky SRP EU je také důležité zohlednit širší teoretické přístupy. Na nejširší úrovni se jedná o tzv. velké teorie evropské integrace. Zatímco například Leigh (1983) pracuje s neofunkcionalistickým teoretickým rámcem, a v klíčovém díle *European Integration and the Common fisheries Policy* tvrdí, že vývoj SRP poměrně blízce odpovídal predikcím neofunkcionalistické teorie a „staví se proti konvenční logice intergovernmentalismu“, v pozdějších letech byl při výzkumu SRP EU využíván také liberálně-intergovernmentální (Schweiger, 2010) či historicko-neoinstitucionalistický přístup (Hegland, 2004; Hegland a Raakjær, 2006; Havstein, 2013), popř. jejich kombinace (da Conceição-Heldt, 2004; McLean a Gray, 2009). Dále je při výzkumu jednotlivých aspektů SRP EU (konkrétně chování aktérů), často využívána teorie her³ (da Conceição-Heldt, 2004; Bjorndal a Munro, 2020).

Bjorndal a Munro (2020) konkrétně pomocí teorie nekooperativní hry přistoupili k aktuální problematice dopadů Brexitu na správu rybolovu v Severním moři.

² Tzv. *Pareto-inferior move*, čili suboptimální výsledek.

³ Někdy také zvaná teorie strategické interakce (Bjorndal a Munro, 2020: 2)

Při analýze příčin selhání konzervační politiky SRP EU využívá Payne (2000) tzv. trojúrovňové hry pro zohlednění institucionálního vyjednávání v tzv. *nested insitutions*, tedy „zanořených institucích“. Užitý rámec trojúrovňové hry je modifikovaný Putnamův (1988) model dvouúrovňové hry, přičemž kromě 1) domácích vyjednávání a 2) vyjednávání členských států v rámci určité oblasti záležitostí zahrnuje také 3) úsudek členských států o dopadech dané politiky na jejich zájmy v jiných oblastech, které jsou spolu provázány institucionální strukturou a společným unijním právem, a mohly by tak dát vzniknout precedentu pro jiné oblasti. Konečné principy řízení SRP zvolené členskými státy vedly ke vzniku věžňova dilematu, přičemž neefektivní politiky jsou zachovávány kvůli konfliktu zájmů členských států jak v oblasti rybolovu, tak v oblasti kompetence unijních institucí (Payne, 2000: 303, 308, 321).

K problematice integračního a distributivního negociačního procesu v oblasti SRP EU přistupuje da Conceição-Heldt (2004) s pomocí multiteoretického rámce propojujícího Moravcsikův liberální intergovernmentalismus s neoinstitucionalismem a teorií veřejné volby. Zatímco formování preferencí členských států a jejich konceptualizace jsou centrálním bodem zájmu liberálního intergovernmentalismu, při analýze vyjednávacího a smluvního procesu v EU jej da Conceição-Heldt vnímá jako příliš zjednodušující; kromě toho považuje určité přehlížení vlivu nadnárodních institucí (jako Evropské komise) na vyjednávací proces, nastavování agendy, tvorbu legislativy, její implementaci a vymáhání politik EU za slabé místo teorie. Právě pro zohlednění role, kterou hrají formální a neformální pravidla, užívá neoinstitucionalistický přístup (da Conceição-Heldt, 2004: 13-14).

Schweiger (2010) se ve své práci zaměřil na vývoj Společné rybářské politiky EU a její proměnu jako nástroje Společenství pro správu tzv. smíšeného statku v kontextu evropského integračního procesu, přičemž sám o ní hovoří (tamtéž: 6) jako o „analýze politiky na meta-úrovni“ v níž využívá Howlettův a Rameshův (2003) tříúrovňový teoretický rámec pro analýzu veřejné politiky následovně: na první úrovni zaměřené na sociopolitické struktury testuje užitelnost tzv. velkých teorií evropské integrace, jmenovitě neofunkcionalismu (a neofunkcionalistického konceptu *spilloveru*) a liberálního intergovernmentalismu; na druhé úrovni zaměřené na cíle politiky a vyjednávání mezi aktéry využívá teoretický rámec pro správu rybolovu

obsahující tři rozlišná paradigmat: konzervační paradigma⁴, racionalizační paradigma a sociální/komunitní paradigma. Na poslední, třetí úrovni zaměřené na vysvětlení chování jednotlivých aktérů využívá koncept veřejného statku a klasifikaci statků a služeb dle vyloučitelnosti a rivality podle Musgrava (1959) a Hardinův koncept tragédie obcíny (Schweiger, 2010: 8-10).

Následně usuzuje, že ani jednu ze dvou užitých velkých teorií nelze opominout; liberální intergovernmentalismus shledává užitečným pro vysvětlení vývoje zejména prvního a čtvrtého pilíře SRP EU, zatímco neofunkcionalismus pro integrativní aspekty SRP EU, tedy její třetí pilíř (uzavírání dohod se třetími zeměmi), který vnímá jako příklad *spilloveru*, či rozhodnutí Evropského soudního dvora prohlubující integrační proces (tamtéž: 72-73, 75). V souvislosti s problematikou Brexitu se SRP EU stručně věnoval Millard (2017), přičemž kromě toho sledoval souvislost mezi SRP EU a Integrovanou námořní politikou EU, a to také s pomocí neofunkcionalistického přístupu, zejména konceptu *spill-overu*.

Historicko-institucionalistický přístup pro vysvětlení vývoje SRP EU v letech 1983-2002 zvolili Hegland & Raakjær (2006), pracující zejména s konceptem *path-dependence* a, podobně jako Schweiger, s konzervačními, racionalizačními a sociálními paradigmaty. Autoři usuzují, že *path-dependentní* rozhodovací proces vedl ke vnímanému selhání SRP EU, a pohlížejí na reformu z roku 2002 jako na první krok k přerušení oné „stezky“.

Historicko-institucionální přístup využila také využila Lášan ve spojitosti s vývojem a reformami Společné zemědělské politiky EU, tedy oblasti sdílející mnohé podobnosti se SRP EU, přičemž tvrdí (2012: 84), že omezenost rozsahu a postupnost reformem vysoce politizované SZP přesně odpovídá historicko-institucionálnímu přístupu, tedy že směřování SZP je *path-dependentní*, tedy determinováno již učiněnými volbami a je tedy závislé na předchozím vývoji.

S konceptem *path-dependence* pracuje i Havstein (2013) ve své práci zaměřené na vývoj SRP EU. Bohužel v ní – vzhledem k načasování – ještě nebyla a nemohla být zahrnuta a komplexně zhodnocena reformu SRP z roku 2013, ale v té době pouze návrh Komise.

⁴ Autor v práci namísto „conservation paradigm“ uvádí „conversation paradigm“, nicméně vzhledem ke zkoumanému tématu předpokládám, že se jedná o typografickou chybu.

1.2 Historický institucionalismus

Neoinstitucionalistické teorie se vyvinuly v průběhu 80. a 90. let 20. století v kontextu studia americké politiky. Nejprve se jednalo o racionální institucionalismus (či také institucionalismus racionální volby) zaměřující se na formální podobu institucí, chápající aktéry jako činitele racionální volby, snažící se strategicky maximalizovat svůj užitek a jejichž preference jsou pevně dané. Další varianta neoinstitucionalismu, sociologický institucionalismus, přistupuje k institucím ve znatelně širším pojetí: zahrnuje také neformální normy, zvyky a pohlíží na instituce jako na aktéry formující samotný způsob nahlížení na svět. Chování lidí vysvětlují sociologičtí institucionalisté tzv. logikou vhodnosti, kdy jsou jejich preference a chování utvářeny, či spoluutvářeny, institucionálním prostředím. Třetí variantou je historický institucionalismus, zaměřený především, ačkoliv ne výhradně, na efekt institucí v čase (Pollack, 2007: 2-3).

Historický institucionalismus, řidčeji také historický neoinstitucionalismus, se začal vyvíjet v reakci na strukturální funkcionalismus a teorii konfliktů skupin. Z obou těchto přístupů historický institucionalismus čerpal, nicméně se snahou je překonat. Historičtí institucionalisté nahlízejí na instituce nejen jako na organizace samotné, ale také pravidla, podle kterých se tyto organizace řídí – tedy formální i neformální procedury, normy a konvence. Při posuzování vlivu institucí na chování jednotlivce využívá historický institucionalismus obou institucionalistických přístupů, jednak tedy tzv. početního přístupu, předpokládajícího snahu jednotlivce maximalizovat naplnění vytknutého cíle, a jednak také tzv. kulturního přístupu, vnímající chování jednotlivce jako ne zcela strategické, ale ovlivněné jeho vnímáním okolností a interpretací situace a zavedených vzorců chování, přičemž instituce podle tohoto přístupu slouží jako zdroje takovýchto vzorů a šablon pro interpretaci. Výrazným rysem historického institucionalismu je princip tzv. *path-dependency* (Hall a Taylor, 1996: 5-9), kterému je věnována větší pozornost níže. Mimo to na poli historického institucionalismu k nejvýznamnějším autorům patří např. Peter Hall, Paul Pierson, Kathleen Thelen či Theda Skocpol (Steinmo, 2014: 3-12).

Jak poznamenává Pierson (2000a: 252), samotný pojem *path-dependency* postrádá univerzální, jasnou definici a jeho pojetí tak kolísá v závislosti na užití; v širším pojetí je jím označována „kauzální relevance předcházejících fází temporální sekvence“ – tedy jednoduše, že na „minulosti záleží“. Tento termín také nemá stejně výstižný

ekvivalent v českém jazyce, nicméně se jím označuje „závislost současného rozhodování aktérů na předchozím vývoji“ (Kratochvíl, 2008: 139).

Koncept *path-dependence* byla nejprve aplikována na poli ekonomiky (David, 1985) a je často užívána pro vysvětlení proč horší či iracionální řešení někdy vítězí nad řešeními objektivně lepšími (Havstein, 2013: 5). Historičtí institucionalisté odmítají předpoklad, že působení rovnocenných sil vždy vyústí ve stejný výsledek a naopak usuzují, že takové působení bude „ovlivněno kontextuálními rysy dané situace“, přičemž tyto rysy jsou často ukotveny v minulosti a institucionálnímu charakteru; tedy právě instituce jsou vnímány jako poměrně stálé prvky odpovědné za usměrnění vývoje podél určité „trasy“ (Taylor a Hall, 1996: 9). Je ale důležité si uvědomit, že *path-dependency* není založena na nějakém principu nevyhnutelnosti či historickém determinismu, nýbrž jde o „kontextově vázanou racionalitu“, o situaci, kde minulé události omezují, či zužují množství budoucích možností, či pro určité možnosti vytvářejí stimuly (Heinmiller, 2009: 134).

Pierson (2000a: 252-253) poukazuje na tuto vlastnost *path-dependentního* procesu, kdy pohyb ve stejném je směru motivován kroky již učiněnými, neboť relativní výhoda vzešlá z pokračování takového pohybu se s časem zvětšuje, resp. náklady pro ukončení takového pohybu a následný přechod na alternativu značně rostou. Tato vlastnost *path-dependentního* procesu se nazývá princip *zvyšujících se výnosů*, či prostě *zvyšující se výnosy*⁵ (někdy také hovoříme o *procesu pozitivní zpětné vazby* či o *samonosném* nebo o *sebe-posilujícím procesu*⁶), přičemž Pierson (2000a: 263) uvádí čtyři charakteristické aspekty doprovázející *path-dependentní* proces se zvyšujícími se výnosy: 1) *mnohonásobná ekvilibrria* – odkazující na množství potenciálních výsledků procesu podle počátečních podmínek, 2) *nepředvídatelné události* – resp. především potenciálně značný a přetrvávající dopad relativně malých událostí uskutečněných, 3) *kritická role načasování a sekvencování* – zejména v procesu zvyšujících se výnosů mají dřívější části sekvence mnohem větší dopad než ty pozdější, resp. ty, které se stanou „příliš pozdě“, nemusí mít dopad žádný, a 4) *setrvačnost* – jakmile byl ustanoven proces zvyšujícího se výnosu, je obecně náročnější pozměnit vzniklou trasu (*path*) vývoje.

⁵ V anglickém originále *increasing returns*.

⁶ Zde překlad originálních termínů *positive feedback process* a *self-reinforcing process*.

V souvislosti s path-dependencí lze hovořit také o odolnosti institucí, či institucionálního nastavení vůči změnám, tzv. „institucionální lepkavosti“, přičemž na každé vyšší úrovni institucionální hierarchie náklady na změnu rostou a v mnoha případech také požadovaná úroveň konsenzu (např. ústavy). Dané institucionální nastavení tak dále motivuje budoucí aktéry činit pouze určitá rozhodnutí, přičemž v některých případech se jedná o efekt tvůrcem institucionálního nastavení zamýšlený. Následným efektem společenské adaptace dané instituce je zvyšování nákladů na vystoupení z daného institucionálního uspořádání (Pierson, 2000b: 490-492)

Dalším významným prvkem historicko-institucionálního přístupu je koncept tzv. kritických okamžiků, *critical junctures*⁷. Koncept kritických okamžiků v souvislosti s historickým institucionalismem zvýraznili Collier a Collier (1991), přičemž navazovali na dřívější díla komparativní politologie (Lipset a Rokkan, 1967) při tvorbě definice jako „období značné změny, která se různě projeví ... v různých jednotkách analýzy s odlišnými odkazy“ (Steinmo, 2014: 12).

Tyto kritické okamžiky, například ekonomické krize, vojenské konflikty atp., jsou mnohými historickými institucionalisty vnímány jako určité body přerušující, či dělící kontinuální historický vývoj a umožňující tzv. rozvětvení, tedy situaci, kdy je možné přejít na novou vývojovou linii (Hall a Taylor, 1996: 10). Capoccia a Kelemen (2007: 348) kritické okamžiky definují jako „relativně krátké časové úseky, během kterých je značně zvýšená pravděpodobnost, že volba aktéra ovlivní výsledek [v oblasti] zájmu“; přičemž délka takového časového úseku je relativně krátká právě vzhledem k dlouhodobému path-dependentnímu procesu, který kritickému okamžiku buď předchází, nebo následuje.

Thelen (1999: 396-397) upozorňuje, že je nutné věnovat pozornost institucionálnímu vývoji a politickým změnám. Pokud by záleželo pouze na procesech pozitivní zpětné vazby či zvyšujících se výnosů, jakákoliv historicko-institucionální predikce by se dala přímo odvodit ze samotné institucionální konfigurace. Vzhledem k tomu, že jsou instituce postaveny na množině materiálních a ideologických základů, narušení těchto základů otevírá prostor pro změnu. I přes to, že jsou základy různých institucí rozlišné, tak procesy, které je budou moci narušit, ač obdobně rozlišné, jsou předvídatelné.

⁷ Někdy také překládáno jako kritické body.

V kontextu studia Společné rybářské politiky EU se nabízí převedení historicko-institucionalistického path-dependentního teoretického přístupu do praktické roviny ve dvou bodech: jednak je to 1) chápání vzniků jednotlivých dílčích aspektů SRP EU (strukturálního, tržního, konzervačního atd.) za počátek historického vývoje SRP EU, zasazeného zejména do let 1970-1976, resp. 1983, popř. v širším pojetí 1967-1983, kdy byl vznik SRP v těchto letech ovlivňován kontextuálními rysy tehdejší situace, a jednak 2) chápání následných reforem SRP jako možných kritických okamžiků v procesu vývoje SRP. Chápání jednotlivých reforem (1993, 2003 a 2013) by ale nemělo být paušální; každá se lišila kontextem, svými cíli a rozsahem, neméně svou úspěšností. Naopak lze na těchto vytyčených bodech demonstrovat sílu *path-dependence* v tomto procesu, např. při kolizi cílů dřívější strukturální politiky SRP a cílů pozdější konzervační politiky SRP, kdy daný problém kolize přetrvával i po příslušné reformě. Nabízí se také otázka, zdali lze některé z reforem vnímat jako tzv. *critical junctures*, kritické okamžiky ve vývoji SRP, či bylo původní nastavení SRP příliš path-dependentní a nastalé změny byly pouze na úrovni parametrických změn.

2. Problematika a kontextualizace SRP

Tato kapitola ve třech částech představuje a kontextualizuje Společnou rybářskou politiku a její problematické aspekty. V první podkapitole je politika stručně charakterizována a je popsán její vývoj s ohledem na nejvýznamnější milníky. Druhá část je zaměřena na hlavní problematické aspekty SRP, a to jak uvnitř Evropské unie, tak i ve vztahu ke třetím zemím. Poslední podkapitola slouží ke kontextualizaci tématu SRP ve Spojeném království a představení historické situace.

2.1 Společná rybářská politika

2.1.1 Specifika

Společná rybářská politika je jedna z nejvíce integrovaných politik EU (Lado, 2016: 1). Jedná se o politiku komplexně regulatorní (konzervační aspekt, CPO, technická opatření) a distributivní, či re-distributivní (kvóty, princip relativní stability, strukturální aspekt, a další). SRP se nezačala utvářet jako jednotný, ucelený soubor mechanismů, pravidel a opatření upravujících fungování značně komplikovaného rybářského sektoru, ale naopak, zejména v prvních desetiletích jejího vývoje, se jednalo o široký soubor rozličných politik, které si leckdy kladly i zcela protichůdné cíle.⁸

SRP se skládá ze čtyř pilířů; jedná se o strukturální politiku, společnou organizaci trhů, vztahy se třetími zeměmi a konzervační politiku a systém řízení (Conceição-Heldt, 2004: 17). Jde o vysoce technickou politiku, která je podrobena přezkumu každých přibližně deset let (tj. 1992, 2002, 2013) a následně upravována a reformována (Alva, 2015: 5-6).

V průběhu vývoje se primární zaměření SRP změnilo ze zajišťování účinnosti rybářských flotil a dobrého fungování trhů pro rybářské produkty ke konzervaci zdrojové základny, která je pro celé odvětví životně důležitá (Hegland, 2004: 5). Navzdory proklamovaným cílům v minulosti krátkodobé ekonomické a politické zájmy převládaly nad vývojem konzervačních aspektů politiky a cílů dlouhodobé udržitelnosti (Alva, 2015: 4).

⁸ Zejména v případě strukturální a konzervační politiky SRP v 80. letech, problém přetrvával i po úpravě reformou v roce 1992 (Havstein, 2013: 23).

2.1.2 SRP v kontextu path-dependency

Společná rybářská politika se začala formovat v měnícím se prostředí poválečné Evropy a mezinárodních vod. I přes to, že je v Římských smlouvách položen základ pro integraci i v oblasti rybolovu (Smlouva o založení EHS, čl. 38), významnějšími „katalyzátory“ pro další vývoj, jak o nichž hovoří Schweiger (2010: 13-14), se staly takové externí faktory, jako byly mezinárodní dohody (např. Londýnská úmluva o rybolovu z roku 1964) či unilaterální rozhodnutí států omezujících přístup do svých vod.⁹

V roce 1970 byla s ohledem na očekávané rozšíření EHS o Spojené království, Irsko, Dánsko a Norsko přijata nařízení ustavující strukturální politiku rybářského sektoru (Nařízení Rady č. 2141/70) a organizaci jednotného trhu s rybářskými produkty (Nařízení Rady č. 2142/70), přičemž zejména Francie a Itálie tímto sledovaly příležitost modernizovat a posílit své rybářské flotily (Lado, 2016: 21-23). Součástí prvotního nastavení SRP, které se ukázalo být velmi odolným vůči změnám, byl také princip rovného přístupu všech členských států do společných vod s výjimkou tří námořních mil od pobřeží (Havstein, 2013: 16).

Právě otázka rybolovu byla významným faktorem, který přispěl k negativnímu výsledku norského referenda o členství v EHS v roce 1972. V návaznosti na nepřistoupení Norska do EHS začali britští rybáři ve větší míře lovit ve vodách poblíž Islandu, přičemž tato skutečnost motivovala bezprecedentní islandské rozhodnutí rozšířit svou rybářskou zónu na 200 námořních mil. Po Islandu následovalo Norsko a tento trend se ujal také při jednání třetí konference OSN o mořském právu.¹⁰ Také nově ustanovený princip výlučné ekonomické zóny (VEZ) EHS následně přijalo na jednání Evropské rady v říjnu 1976, přičemž byl nejprve aplikován pouze na Severní moře a oblast severního Atlantiku. Dalším zásadním bodem bylo přijetí systému tzv. Haagských preferencí, tedy zvláštního zohlednění regionů vysoce závislých na rybolovu při implementování SRP (Schweiger, 2010: 24-26).

Jak ale poznamenává Sobrino a Sobridová (2017: 25-26), systém Haagských preferencí musí být chápán v kontextu specifických jednání s Irskem a Spojeným

⁹ Například unilaterální rozhodnutí Norska a Islandu rozšířit své rybářské zóny až na 12 námořních mil.

¹⁰ Třetí konference v letech 1973 až 1984, tzv. UNCLOS III, vyústila v *Úmluvu Organizace spojených národů o mořském právu*. V platnost Úmluva vstoupila v roce 1994.

královstvím, a nemohl tak být automaticky rozšiřován na nové oblasti, což také vyšlo najevo s přístupem nových zemí.

Usnesení Rady z listopadu 1976¹¹ (Rada Evropských společenství, 1976a, 1976b) dále zavedlo princip tzv. relativní stability, podle kterého jsou stanovovány celkové přípustné odlovy (CPO) pro jednotlivé státy, přičemž výši kvót určuje Rada. Na tyto aspekty SRP lze nahlížet jako na klíčové *path-dependentní* principy SRP (Havstein, 2013: 17, 56).

V těchto letech byla SRP téměř exkluzivně vázána na prostor Atlantského oceánu a moří severozápadní Evropy. To demonstruje i případ přistoupení Řecka v roce 1981. Jak uvádí Lado (2016: 36), přistoupení Řecka nemělo téměř žádný dopad na tvorbu SRP, na rozdíl od očekávaného rozšíření EHS o Španělsko a Portugalsko. Obě tyto země byly již v době formulace dalších částí SRP kandidátskými zeměmi a nepřímo tak ovlivnily jejich podobu.

Následně od roku 1983 SRP obsahovala ustanovení v oblastech přístupu, technických konzervačních a kontrolních opatření, strukturální politiky, organizace jednotného trhu a ve vztazích se třetími zeměmi. Strukturální politika, upravena Nařízením Rady č. 2908/83, mimo jiné zahájila fungování tzv. víceletých orientačních programů (VOP), které cílily na úpravu rybolovné kapacity, respektive redukci kapacity flotil. Předmětem několikaleté debaty předcházející schválení podoby SRP z roku 1983 byla především výše kvót a otázka rovného přístupu do vod jednotlivých států (Schweiger 2010: 33-34).

Konzervační aspekt SRP byl jako jeden z hlavních pilířů přijat ze všech nejpozději, teprve v roce 1983. Funguje na základě kvót a tzv. celkových přípustných odlovů (CPO), tedy nejvyššího přípustného množství určitého druhu ryb, které může být uloveno. Kvótami jsou poté CPO rozdělovány mezi jednotlivé členské státy. V rozdělování těchto námořních zdrojů hraje roli princip relativní stability, který je založen na třech faktorech: historických úlovcích, speciálních přidělech a již zmiňovaných Haagských preferencích (Conceição-Heldt, 2004: 19).

V 80. letech se začaly naplno projevovat důsledky nadměrného rybolovu, z části tedy důsledky dvou protichůdných aspektů SRP: strukturální politiky podporující

¹¹ Jedná se o nařízení Rady č. 101/76 a č. 102/76.

modernizaci rybářských flotil, které vedlo ke zvyšování rybolovné kapacity flotil členských států, a konzervační politiky cílící na udržení stavu rybích populací, avšak poměrně neúspěšně. Především v Severním moři byl zaznamenán dramatický pokles stavu populace některých druhů ryb. (Havstein, 2013: 23-25)

Rozšíření EHS o Španělsko a Portugalsko v roce 1986 – krátce poté, co Grónsko ukončilo členství ve Společenství¹² – tak motivovalo další evoluci Společné rybářské politiky. Jak uvádí Havstein (2013: 26-27), s přístupem Španělska a Portugalska se rybolovná kapacita Společenství zvýšila o 75 %, přičemž vody těchto dvou zemí iberického poloostrova ale byly relativně surovinově chudé. Stav lovišť se tak dále zhoršoval.

Tato situace vedla během přístupových jednání členské státy k neochotě umožnit španělským a portugalským rybářům přístup do svých vod. Pod italským předsednictvím byl dojednáán bezprecedentní kompromis, kdy sice bylo umožněno zapojení Španělska a Portugalska do SRP, ale s výraznými omezeními¹³, která trvala po dobu 17 let (Schweiger, 2013: 49).

V roce 1992 byla SRP reformována nařízením Rady č. 3760/92. Lado (2016, 292-293) popisuje tuto reformu jako poměrně konzervativní; převážila snaha udržet *status quo*, než naopak adresovat již identifikované slabiny SRP. Havstein (2013, 27-29) poukazuje, že se tato reforma týkala spíše konzervačních aspektů SRP z roku 1983, než strukturální politiky z roku 1976; kromě toho reforma např. zavedla akvakulturu jako součást SRP, zdůraznila nutnost zohledňovat socioekonomické aspekty, ale také ustanovila možnost Komise okamžitě jednat v případě ohrožení konzervace zdrojů.¹⁴

V následujících letech zaznamenala oblast SRP vývoj v několika oblastech: zvýšil se význam Evropského parlamentu se vznikem výboru pro rybolov, který v prvních letech posloužil zejména obhajobě španělské pozice; s nařízením Rady 847/96 byla zavedena flexibilnější pravidla pro správu kvót a dále upraven systém CPO; další opatření a rozhodnutí v oblasti SRP začala být častěji přijímána pomocí kvalifikované

¹² Grónsko ukončilo členství v EHS v roce 1985. Blíže ve druhé kapitole.

¹³ Jednalo se o např. omezení celkového počtu lodí ve vodách EHS, či úplné vyloučení španělských plavidel ze značných částí Severního moře.

¹⁴ Na rozdíl od členských států, které sice mohly zavést vlastní národní konzervační opatření, ale pouze na rybolovné oblasti či jednotlivé druhy ryb tak, aby neomezila zahraniční rybářská plavidla.

většiny; pozornost se začala ubírat také k Baltskému a Středozezemnímu moři a dále se zhoršovaly stavy populací některých druhů ryb (Schweiger, 2010: 53-55).

V poslední reformě SRP v letech 2013/2014 byly zavedeny tzv. maximální udržitelné výnosy (MUV/MSY), zakázány kontroverzní rybářské postupy, zejména praxe tzv. výmětů, a také byla reformována strukturální politika SRP s důrazem na její regionalizaci (Alva, 2015: 7). Evropský rybářský fond (ERF) byl nahrazen Evropským námořním a rybářským fondem (ENRF), který Lado (2016: 127) popisuje jako „doposud nejvíce inovativní“; byl zvětšen rozsah rybářských fondů, zavedena podpora rozvoje pobřežních rybářských oblastí, či podmiňování čerpání fondů prokázáním schopností členských států spravovat opatření SRP.

2.2 SRP jako intra- a extra-unijní problém

2.2.1 SRP jako intra-unijní problém

Jedním z problémů v rámci SRP byl fenomén tzv. *quota-hoppingu*, tedy stavu, kdy si rybář pocházející ze státu A koupí nové plavidlo a příslušnou licenci ve státu B, přičemž užívání plavidla registrovaného ve státě B mu umožňuje přístup k čerpání kvót přidělených státu B podle teritoriálního klíče; kromě toho je následný úlovek často dovezen a vyložen na pevninu ve státě A (Lequesne, 2000: 783-784). Jak uvádí Symes (1997: 153), *quota-hopping* lze vnímat jako důsledek ztuhlosti, nepružnosti principu relativní stability, na němž je rozdělování kvót postaveno.

Zatímco samotný termín byl zformován anglickými a velšskými rybáři v reakci na *quota-hopping* ze strany španělských rybářů¹⁵, problém se brzy rozšířil i v irských vodách (také kvůli španělským rybářům), a následně v devadesátých letech i ve Francii, zejména kvůli španělským rybářům, do menší míry také kvůli nizozemským. Problematika *quota-hoppingu* byla na unijní úrovni adresována především britskými, francouzskými a irskými zástupci, přičemž cílila zejména na španělské, než na nizozemské rybáře (Lequesne, 2000: 784). Lze tedy říct, že *quota-hopping* byl jako problematický aspekt motivován nesouladem mezi teritoriální logikou distribuce kvót a fungováním společného trhu (tamtéž, 779) a jednalo se tedy o důsledek strukturálního nastavení SRP.

¹⁵ Blíže k britské zkušenosti s *quota-hoppingem* v podkapitole 2.3.

Značným problematickým aspektem SRP jsou tzv. výměty, tedy nechtěné (často zraněné či mrtvé, avšak dále zpracovatelné) úlovky živočišného původu, které rybáři vrací do moře. Problematika výmětů byla v rámci SRP oficiálně identifikována již v devadesátých letech, i to však bylo později než v některých třetích zemích. Problém byl uveden v komuniké předcházejícím reformě v roce 1992, ale Rada jej neshledala zvláště závažným a nebyl tedy nijak adresován. Podobná situace nastala o deset let později, kdy byly upřednostněny jiné otázky. Výměty byly vnímány jako nevyhnutelný výsledek ekonomické aktivity a částečně také řízení rybářského systému, který „tehdy nebyl vážně zpochybňován“ (Borges a Lado, 2019: 27-28). Problematiku následně akcentovala veřejná kampaň *Fish Fight* a byla adresována v rámci reformy v roce 2013. Výsledkem byl zákaz výmětů, resp. k povinné vyloďování všech úlovků (Alva, 2015: 7-8, 39-40).

V Zelené knize „Reforma Společné rybářské politiky“ z roku 2009 bylo Komisí identifikováno pět hlavních strukturálních nedostatků SRP: 1) hluboko zakořeněný problém nadměrné kapacity loďstev, 2) nepřesné politické cíle, mající za následek neadekvátní pokyny pro rozhodování a provádění, 3) systém rozhodování upřednostňující krátkodobé zaměření, 4) rámec, který [rybářskému] odvětví neposkytuje dostatečnou odpovědnost a 5) nedostatek politické vůle k zajištění dodržování předpisů a špatná úroveň jejich dodržování v rámci odvětví (Evropská komise, 2009: 8).

Otázka nadměrné kapacity loďstev byla řešena již před poslední reformou, ale přijatá opatření byla neúčinná. Po reformě byly učiněny dílčí úpravy, nicméně i ty se jeví jako nedostatečné a například v severovýchodním Atlantiku lze zaznamenat některá loďstva s nadměrnou kapacitou. Co se týče rozhodovacího procesu, tak lze soudit, že dominantní postavení Rady napomáhá upřednostňování krátkodobých ekonomických zájmů. I přes to, že je nyní Evropský parlament zapojen do řady rozhodnutí, nemá např. žádný vliv na stanovování výše CPO. Vyšší míra regionalizace rozhodování by mohla přispět ke zefektivnění řízení SRP. V oblasti odpovědnosti byl učiněn pokrok již v roce 2004 vytvořením poradních sborů v rámci SRP. V těch jsou reprezentovány především rybářské zájmové organizace, zatímco environmetální či konzervační asociace jsou zastoupeny nedostatečně (Salomon, 2009: 121-123).

Dlouhodobý problém absence jasných cílů v některých oblastech SRP přetrvává i po poslední reformě. Zatímco v oblasti ochrany rybích populací byly reformou v roce 2013 cíle vyjasněny a konkretizovány pomocí stanovení MUV, další dimenze SRP (jako ekonomické, sociální aj.) zůstávají bez kvantifikovaných nebo časově limitovaných cílů (Belschner et al., 2018: 105-106). Je zřejmé, že k jejich dosažení je kromě přesné formulace nutná také politická vůle k jejich implementaci. Nedostatečné monitorování a nízká vymahatelnost stále patří k hlavním nedostatkům SRP, např. co se týče kontroly malých plavidel a kontroly dodržování zákazu výmětů (Salomon, 2019: 122-123).

2.2.2 SRP jako překážka rozšíření

Norsko

Otázka členství v EHS v Norsku vyvstala na počátku 60. let a vzhledem k vnitřní rozpolcenosti politických stran bylo referendum vnímáno jako elegantní řešení takového citlivého tématu. (Holst, 1975: 114). Během přístupových vyjednávání byl pro Norsko zcela nepřijatelný nejen princip volného přístupu rybářů dalších států Společenství do norských vod, ale nebylo ochotno přistoupit ani k Londýnské úmluvě o rybolovu z roku 1964. Norsko požadovalo svrchované postavení v celém dvanáctimílovém pobřežním pásmu bez časového omezení, výhradní pravomoci pro určování cen norskou organizací, a dále stanovování výlovních a regulačních práv. Na podmínkách Norsko trvalo i přesto, že nebylo v plném rozsahu podpořeno dalšími kandidátskými zeměmi (Luláková, 2010: 21).

Během kampaně a referenda samotného bylo jádro opozice ke členství v EHS tvořeno jak městskými radikály, tak farmáři a rybáři na periferiích a na severu Norska. Nejvýraznější odpor ke členství byl zaznamenán především v rybářských komunitách. Proti členství v roce 1972 EHS se nakonec vyjádřilo 53,5 % voličů, což následně vyústilo v rezignaci tehdejší vlády (Holst, 1975: 114-115). Lze tedy říct, že otázka rybolovu, resp. SRP sehrála jak během přístupových negociací (Luláková, 2010: 30), tak v případě výsledku prvního referenda významnou roli (Holst, 1975: 115; Hegland, 2004: 25; Wolf, 2013: 20).

Další rozdíly ve správě a řízení rybolovu mezi Norskem a EHS vyvstaly také v době mezi dvěma referendy, z nichž mnohé se týkaly konzervačních aspektů SRP, nebo byly technické povahy. Například zatímco Norsko stanovovalo kvóty na všechny

ulovené ryby, EHS z důvodu jednoduché administrativy a vymáhání stanovovaly kvóty až na ryby, které byly dovezeny na pevninu (resp. do přístavu), což vedlo k praxi tzv. výmětů¹⁶ (Havstein, 2013: 19).

Oblast rybolovu následně patřila mezi citlivé oblasti i během opětovného jednání o přistoupení předcházející referendu v roce 1994. Norskem byly požadovány četné výjimky jak z primárního práva, tak v oblasti rybolovu včetně výsadního postavení v norských rybářských vodách, přiznání vysokých výlovních kvót pro norské rybáře (CPO), zachování stavu námořní flotily atd. (Luláková, 2010: 11).

Na rozdíl od negociací v 70. letech byly nově norskou stranou požadovány spíše dílčí výjimky, nicméně i tentokrát byla centrální otázka výše kvót, minimalizace zásahů cizích rybářů v norských vodách, ale také i výsadní postavení Norska při jednáních o další reformě SRP. Zatímco negociace byly norským ministrem pro rybolov považovány za úspěšné, tak zejména norské rybářské zájmové skupiny vnímaly vyjednané podmínky jako nevýhodné (tamtéž, 22).

Situace norského rybářství je současné době v určitých ohledech srovnatelná se Spojeným královstvím: počet plavidel se v obou případech pohybuje kolem šesti tisíc, počet rybářů přesahuje 11 tisíc. Ve dvou ohledech je ale možné sledovat zásadní rozdíl: zatímco norský rybářský sektor v roce 2016 ulovil mírně přes 2000 tun ryb, britský pouze 700 tun; rybářský průmysl také hraje značně větší roli v celkovém hospodářství Norského království. Zatímco v Norsku představovaly ryby a další mořské potraviny 6,7 % celkové hodnoty exportu v roce 2017, v Británii o rok dříve to bylo pouhých 0,27 % (McAngus, Huggins, Van der Zwet, & Connolly, 2018: 10).

Island

V souvislosti s ekonomickou krizí podal Island v roce 2009 přihlášku o členství v EU. Přístupová jednání začala 29. července 2010 a to i přes to, že jasná většina islandského obyvatelstva nebyla ideji členství v Evropské unii nakloněna (Schweiger, 2010: 69-70).

Tento fakt se projevil po nástupu nové islandské vlády v roce 2013 a následnému pozastavení přístupových jednání, resp. 27 ze 33 otevřených kapitol, přičemž

¹⁶ V Norsku byly zákazy výmětů uvedeny do praxe již v 80. letech, v rámci SRP v EU až v roce 2015 (Havstein, 2013: 33; Lado, 2016: 15).

projednávání zbylých šesti kapitol ani nebylo zahájeno. Jednou z nich byla právě oblast rybářské politiky, která – kdyby negociační proces nebyl pozastaven – by vzhledem ke své politické citlivosti bývala mohla vést k neúspěchu celého procesu (Hilmansson, 2018: 16).

Wolf (2013) identifikoval množství potenciálně problematických bodů SRP ve vztahu k fungování islandského rybářského systému. Jedním z nich by byla nejistota ohledně změn v nastavení principu relativní stability; ten by sice ve vší pravděpodobnosti zůstal nezměněn a vzhledem k nulovým historickým nárokům ostatních států na přístup islandských vod by de facto garantoval suverenitu Islandu nad jejich vodami, nicméně možné parametrické změny nebo zavedení v té době diskutovaných *převoditelných koncesí k rybolovu* by mohly vést k ohrožení vnímané ekonomické bezpečnosti islandských rybářů. Druhým potenciálně sporným bodem by byl s principem relativní stability úzce propojený systém celkových přípustných odlovů (CPO), zejména 1) faktická ztráta rozhodovací pravomoci v oblasti zužitkování mořských zdrojů, které by *de jure* stále byly v islandské držbě, 2) převedení rozhodovacího procesu na Radu, která „celkovou výši CPO v mnoha instancích stanovila příliš vysoko a mařila tak konzervační úsilí SRP“, a s kvótami související 3) problematika výmětů, která byla v té době mnohem striktněji adresována na Islandu, než v EU. V EU tvořily výměty v průměru 23 % všech úlovků, což vedlo ke značným ekonomickým i environmentálním škodám. Třetím aspektem, který by potenciálně mohl ohrozit či zcela zmařit přístupové negociace by byla otázka zahraničních investic (Wolf, 2013: 31-40, 43).

Vzhledem k citlivé povaze rybářského sektoru je cizincům kromě samotného rybolovu v Islandské výlučné ekonomické zóně zákonem zakázáno přímo investovat do rybářského průmyslu a průmyslu zpracování ryb. Nepřímé investice jsou také omezeny. Související opatření je také ošetřeno výjimkami v rámci Evropského hospodářského prostoru zajišťující (mimo jiné) svobodný pohyb kapitálu (Einarsdóttir, 2003: 23-34).

Grónsko

Případ Grónska je ve vztahu ke SRP a členství v EU poměrně unikátní. Na rozdíl od Norska či Islandu, u nichž byla SRP a otázka rybařství jednou z příčin

nepřistoupení k EHS/EU, je Grónsko celek¹⁷, který právě v souvislosti s těmito tématy ze Společenství vystoupil. Ačkoliv je Grónský vztah k problematice SRP v mnoha ohledech specifický, může posloužit k limitované komparaci se Spojeným královstvím. Jak poznamenává Johansen a Sørensen (1983: 270), grónská ekonomika je na rybářském průmyslu vysoce závislá, jak v oblasti zaměstnanosti, tak exportu.

Grónsko jako součást Dánska přistoupilo k EHS v roce 1973. V květnu 1979 Grónsko obdrželo autonomii, která kromě úplné vnitřní správy zahrnovala i částečné kompetence v zahraniční oblasti. Tato změna později kulminovala v rozhodnutí opustit EHS (Tomala, 2017: 36-37). Otázka rybolovu, která byla centrální součástí kampaně předcházející prvotním požadavkům autonomie a referendu v roce 1972, zůstávala v popředí veřejného zájmu i době členství v EHS. V té době byly grónské vody zcela zpřístupněny členským státům Společenství, zatímco grónští rybáři získali volný přístup na společný trh. Nicméně právě v kontextu nedávno získané autonomie se v referendu o vystoupení z EHS v roce 1982 staly rozhodujícími obavy ze ztráty svrchovanosti a kontroly nad rybářskými záležitostmi (Gad, 2014: 105-106).

2.3 Spojené království

Téma evropského integračního procesu v rybářském sektoru je úzce spjato se členstvím Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v EHS, resp. v EU. Otázka evropského projektu nicméně byla pro britskou politickou scénu již v 60. letech, jak připomíná Startim (2015: 313), politicky nepřijemná. Tato charakteristika je po dvou neúspěšných žádostech o vstup do EHS, obou blokovaných francouzským prezidentem De Gaullem, trefné.

Po Macmillanově prvním a Wilsonově druhém neúspěšném pokusu o vstup do EHS bylo britské odhodlání pod vedením premiéra Edwarda Heatha o to větší. Heath doufal, že členství v EHS podpoří upadající konkurenceschopnost britského průmyslu, posílí britskou ekonomiku a premiér byl připraven přijmout již existující dohody a politiky, včetně problematické společné zemědělské politiky. Události a vývoj následující Haagskému summitu v roce 1969 a tehdy zcela nové ideje týkající se vzniku Společné rybářské politiky, která by měla zvláštní dopad právě na Spojené království, učinily otázku vstupu do EHS pro britskou vládu o to urgentnější (Young, 1993: 107-109).

¹⁷ Grónsko je autonomní součástí Dánského království.

Naděje, že by Spojené království bylo přítomno tvorbě nové politiky a *acquis communautaire* a mohlo by jej tak značně ovlivnit, se ale nenaplnila. Šestice zakládajících členských států EHS se dohodla o jednom z prvních nařízení regulujícího rybářský sektor – a které tak poté vstoupilo v platnost – pouhých šest hodin po začátku samotných přístupových jednání se čtveřicích kandidátských zemí 1. února 1971 (Lado, 2016: 23).

Během přístupových jednání se čtveřici zemí (Spojenému království, Irsku, Dánsku a Norsku) podařilo v oblasti rybářství vyjednat určité ústupky ze strany EHS, nicméně žádnou z kandidátských zemí nebyly považovány za adekvátní. Jednalo se především o všeobecnou výlučnou zónu pro rybolov v pobřežních oblastech v šířce 6 mil od pobřeží, ve specifických oblastech rozšířených na 12 mil; tento přechodný stav by ale bez další revize SRP platil pouze do roku 1982 a následně by se i tyto zóny staly společnými vodami EHS. Vzhledem k nepoměru množství zdrojů ve vodách již stávajících členů EHS a vodách kandidátských zemí panovalo mezi kandidátskými zeměmi podezření o účelovosti SRP. To se následně projevilo především v případě Norska, kde otázka rybářského sektoru a SRP přispěla k zápornému výsledku referenda o členství v EHS (viz výše, též Volle a Wallace, 1977: 64). Právě neshody týkající se SRP, zejména v případě Norska, byly podle Younga (1993: 116) důvodem prodlev při vyjednávání přístupové smlouvy; ta byla nakonec podepsána 22. ledna 1972. Zde je důležité poznamenat, že konečné nepřistoupení Norska do EHS nevedlo pouze ke zklamání nadějí původních šesti zakládacích států EHS, nýbrž i nově přistoupivšího Spojeného království, které doufalo v opětovné získání přístupu do zdrojově bohatých norských vod (Wolf: 2013: 19-20).¹⁸

Spojené království Velké Británie a Severního Irska se stalo členem EHS 1. ledna 1973, necelé dva roky poté, co vstoupily v platnost nařízení Rady č. 2141/70 a č. 2142/70, a nezúčastnilo se tak tvorby první podoby SRP. Po volbách v roce 1974 nová labouristická vláda dle očekávání iniciovala opětovné projednání určitých aspektů britského členství v EHS. Jednalo se především o otázku SZP, výši britského příspěvku do rozpočtu EHS a vztah Společenství se třetími zeměmi, tedy pro Británii důležitého Commonwealthu. Toto úsilí vyústilo v referendum o setrvání Spojeného

¹⁸ Pro Spojené království se přístup do norských vod stával v době vyjednávání o přístupu do EHS stále více důležitým, především kvůli postupnému vykazování britských rybářů ze surovinově bohatých vod jak Norska a Islandu, tak také Grónska a Kanady (Wolf, 2013: 20).

království v EHS za nově vyjednaných podmínek, přičemž setrvání elektorát odsouhlasil (Young, 1993: 119, 128-129). Otázka SRP byla Wilsonovou vládou při jednáních v letech 1974-1975 navzdory tlaku rybářských zájmových skupin opomenuta, a naopak se vláda snažila téma rybnářství udržet v očích veřejnosti jako nepodstatné (Volle a Wallace, 1977: 64).

Otázka rybolovu a SRP hrála roli na britských ostrovech i na konci 70. let, kdy se přesně měsíc před uvedením do úřadu ministerské předsedkyně vyjádřila tehdejší konzervativní vůdkyně opozice Margaret Thatcherová k problematice britského rybnářství a EHS těmito, nyní s odstupem času obzvláště zajímavými, slovy:

Rybářský průmysl je důležitou součástí britské ekonomiky, zejména ve Skotsku. (...) Konzervativní strana je odhodlána naplno bránit zájmy britských rybářů, a obnovit stabilitu a optimismus do budoucnosti. (...) Z rybolovu učiníme v našich jednáních s EHS nejvyšší prioritu. (...) Rybáři najdou skutečného a odhodlaného přítele v příští konzervativní vládě (Thatcher, 1979).

První léta nové konzervativní vlády byla na evropské úrovni poznamenána opětovným jednáním o výši britského příspěvku do EHS, zejména spojeném s financováním SZP. Jak poznamenává Cooper (2012: 1194), vyjednávání v oblasti rybnářství za vlády Margaret Thatcherové bylo bráno mnohem vážněji než Wilsonovy negociace v první polovině 70. let. Kromě toho se musela vláda Margaret Thatcherové v průběhu osmdesátých let potýkat s problémem vzešlým jak ze zřizování výlučných ekonomických zón v roce 1977, tak následně i z rozšíření EHS o země iberského poloostrova – jednalo se o tzv. *quota-hopping*, tedy situaci, kdy zejména španělští rybáři registrovali své lodě ve Spojeném království, čímž získali nejen přístup do britských vod, ale také k britským kvótám (Lado, 2016: 42). Praxi *quota-hoppingu* ve vztahu ke Spojenému království uplatňovali také nizozemští rybáři s cílem maximalizovat rybnářskou kapacitu v Severním moři (Lequesne, 2000: 784). Britská vláda se pokusila tuto praxi omezit pomocí tzv. *Merchant Shipping Act* z roku 1988, stanovujícího přísnější podmínky pro registraci plavidla jako britského. Zákon byl ale vzápětí soudně napadnut a vyvolal otázku o kompatibilitě britského práva s právem EHS (Magliveras, 1990: 899, 906).

Případ *Factortame* představoval zásadní rozhodnutí Evropského soudního dvora potvrzující nadřazenost evropského práva (resp. práva EHS/EU) tomu britskému.¹⁹ Pro oblast SRP bylo klíčové především druhé rozhodnutí z roku 1991 (*Factortame II*, ze série celkem pěti případů) stanovující, že zatímco členské státy mohou stanovovat určité podmínky pro registraci plavidel, tak tyto podmínky nesmí být v rozporu s právem Společenství; v případě britského *Merchant Shipping Act* z roku 1988 byly v rozporu – konkrétně s Římskými smlouvami – shledány především podmínky kladené na základě národnosti (Schweiger, 2010: 49-50).

Problém *quota-hoppingu* byl mimo to dále prohlubován také kvůli rozdílným podmínkám v jednotlivých členských státech a rozlišnému přístupu k implementaci strukturálního cíle SRP EU. Britští rybáři, kteří chtěli ukončit svoji rybolovnou činnost, tak byli britskou restriktivní rozpočtovou politikou v oblasti financování vyřazování lodí nepřímo motivováni prodat své lodě a licence právě španělským rybářům; tento problém přetrvával i během pozdější vlády Johna Majora (Lequesne, 2000: 786).

Otázka *quota-hoppingu* se znovu projevila později v 90. letech, kdy při vyjednáváních o Amsterodamské smlouvě předložil tehdejší britský premiér John Major návrh protokolu, podle kterého by bylo členským státům umožněno distribuovat přidělené kvóty v souladu s teritoriálními požadavky. Tento návrh, silně ovlivněn tlaky z „euroskeptické“ části Konzervativní strany, nebyl mezivládní konferencí přijat především kvůli silnému odporu španělské vlády; po vítězství Labouristické strany v červnu 1997 nový premiér Tony Blair již nepožadoval další jednání na toto téma (Lequesne, 2000: 788-789), a to i přes to, že „[usilování] o důkladné přepracování Společné rybářské politiky s cílem zachovat naše rybí populace v souladu s dlouhodobým zájmem rybářského průmyslu Spojeného království“ bylo jedním ze závazků Labouristické strany v oblasti evropské politiky v předvolebním manifestu v roce 1997 (Bulmer, 2008: 600). Bulmer (tamtéž: 615) dále poznamenává, že v kontrastu s jinými úspěchy první Blairovy vlády na evropské úrovni zůstalo téma „přepracování“ SRP bez pokroku.

Navzdory tvrzení, že „[my, Labouristická strana,] jsme reformovali Společnou rybářskou politiku“ je téma rybářství a SRP v manifestu Labouristické strany z roku

¹⁹ *Factortame Ltd.* byla britská rybářská společnost řízená Španělskými občany, která nesplňovala nové podmínky pro registraci plavidel ve Spojeném království podle *Merchant Shipping Act* z roku 1988, a následně jej soudně napadla (Schweiger, 2010: 50)

2005 zmíněno pouze okrajově a je omezeno na proklamaci záměru „vytvoření dlouhodobě udržitelné budoucnosti pro rybářské komunity“ a „ochrany mořského prostředí ... a zajištění využívání rybích populací na udržitelné úrovni“ (Labouristická strana, 2005: 28-29).

3 Brexit a otázka SRP

Tato kapitola je zaměřena na otázku SRP v kontextu Brexitu. Jejím primárním cílem je analyzovat aspekty SRP, který byly vyhroceny v souvislosti s britským ukončením členství v EU. V první části je prozkoumána role SRP v období vedoucím k referendu o Brexitu a během následného vyjednávání. Ve druhé části kapitoly je v rámci SRP představena dosažená obchodní dohoda, reflektován současný vývoj a jsou stručně vylíčeny některé predikce ohledně SRP v souvislosti s Brexitem.

3.1 Brexit ve stínu SRP

Téma Společné rybářské politiky se ve Spojeném království stalo součástí veřejné debaty již v době před Brexitem či referendem v roce 2016. Určité vyhrocení tématu zaznamenané právě v období Brexitu lze spíše považovat za vyvrcholení série dlouhodobých kampaní organizovaných uskupeními oponujícími SRP či britskému členství v EU vůbec. Zřejmě nejvýznamnější byla iniciativa *Save Britain's Fish* působící v letech 1990-1996, která se zformovala v návaznosti na rozhodnutí Evropského soudního dvora v případě *Factortame* (viz kap. 2) a s ohledem na blížící se úplné přistoupení Španělska a Portugalska. Iniciativa prosazovala odstoupení Spojeného království od SRP a získala podporu některých členů britské Dolní sněmovny i členů Evropského parlamentu. Na její činnost dále navázaly organizace *Fishermen's Association Ltd* (v letech 1996-2016, zkráceně také *FAL*) a následně od roku 2016 *Fishing for Leave* (Schweiger, 2010: 54; Philippon a Symes, 2018: 168).

Podle průzkumu konaného měsíc před referendem přes 92 % britských rybářů zamýšlelo hlasovat pro ukončení členství v EU. Obdobný podíl se také domníval, že vystoupení z EU by buď mírně, nebo značně podpořilo rybářský průmysl a přes tři třetiny dotázaných bylo toho názoru, že by došlo k navýšení jejich úlovků. Pouze 6,3 % rybářů se domnívalo, že by Brexit mohl vést ke zhoršení obchodu s rybami vyváženými do zemí EU. Britští rybáři tak byli nejvíce jednomyslnou skupinou v souvislosti s členstvím Spojeného království v EU. Tento sentiment byl organizovaně zastáván skupinou *Fishing for Leave*, která zahájila svou činnost právě v souvislosti s očekávaným referendem. Cílem bylo „obnovit národní kontrolu nad rybolovem v britských vodách“. Žádná britská rybářská organizace během kampaně neobhajovala setrvání Spojeného království v EU (McAngus a Usherwood, 2016).

Mezi zdůrazňované problémy patřil např. systém kvót, jejich rozdělování či fakt, že „[EU] snižuje kvóty, a přesto mohou francouzští a španělští rybáři přijít ... a ulovit ryby v britských vodách“. Za vzor byl dáván případ Norska, jako země ležící mimo EU a jednotný trh, i s ohledem na to, že import surových ryb do EU je clen velmi mírně a nepředstavoval by tak zásadní problém (euronews.com). Mezi mnohými britskými rybáři také panovalo přesvědčení, že způsob rozdělování kvót je znevýhodňoval již od 70. let, kdy Spojené království přistoupilo do EHS a muselo akceptovat již položené základy SRP (Morris a Barnes, 2021).

Brexit byl tedy britskými rybáři vnímán jako příležitost navýšit kvótní podíl oproti tomu, jak byl vypočítáván v rámci SRP na základě principu relativní stability (Bjørndal a Munro, 2020: 40). Studie britské Sněmovny lordů upozorňovala, že některá očekávání ohledně budoucí podoby britské rybářské politiky ale mohla být dosažitelná jen s určitými obtížemi (House of Lords, 2016: 58).

Mezi britskými politiky kritický postoj vůči SRP zastával například také David Cameron v době, kdy stanul v čele opozice, nicméně v listopadu 2006 svůj názor přehodnotil (Schweiger, 2010: 54). Bezprostředně před referendem se názorově střetl se svým spolustraníkem Borisem Johnsonem, který obhajoval vystoupení Spojeného království z EU. Zatímco Cameron poukazoval na rostoucí hodnotu britského rybářského průmyslu, o 20 % větší množství ryb vyloděných v britských přístavech a zvýšení regionální kontroly, Johnson zastával názor, že SRP dlouhodobě poškozují britský rybářský průmysl, vedla k poklesu počtu britských rybářů na polovinu a je nutné „...osvobodit rybáře od šílených pravidel EU“ (bbc.com).

Referendum o členství Spojeného království v Evropské unii se konalo 23. června 2016, přičemž pro ukončení členství hlasovalo 52 % voličů. Premiér David Cameron následující den s ohledem na volební neúspěch jím podporovaného výsledku referenda oznámil svůj záměr rezignovat (Stewart, Rowena, & Syal, 2016).

Následně 29. března 2017 byla Evropská rada britskou vládou oficiálně informována o rozhodnutí zahájit proces vystoupení Spojeného království z EU. SRP se tak stala jednou z oblastí, u nichž musel být dojednan způsob a podmínky britského odloučení od EU (Sobrino Heredia, 2017: 13).

Již v prvních měsících negociací bylo zřejmé, že rybářský průmysl bude jedním ze sektorů nejvíce ovlivněných Brexitem. V červenci 2017 britský ministr pro životní

prostředí Michael Gove oznámil, že Spojené království kromě SRP opustí i Londýnskou úmluvu o rybolovu z roku 1964, která umožňovala šesti evropským zemím lovit ryby v pásmu 6-12 námořních mil od britského pobřeží (Blitz, 2017). Rozhodnutí vystoupit z této konvence vstoupilo v platnost o dva roky později a signalizovalo britský záměr plně kontrolovat své rybářské vody (Popescu a Schoalert, 2021: 12).

Britská vyjednávací pozice byla zaměřena na opuštění mechanismu relativní stability a získání většího podílu zdrojů. Součástí britských požadavků bylo také písemné potvrzení nezávislosti Spojeného království na SRP s tím, že každá strana by svůj rybolov řídila nezávisle a sama by přijímala opatření, která by zajistila racionální a udržitelnou správu rybářství. Podíly kvót by byly vyjednávány každoročně a plavidla ze zemí EU by k rybaření v britských vodách potřebovala povolení přidělované na základě dohodnutého objemu k výlovu v daném roce. Unijní pozice kladla důraz na zachování přístupu do britských rybářských vod a podmiňovala jím celou obchodní dohodu, včetně otázky rybářských produktů, tedy britského přístupu na jednotný trh (tamtéž: 17).

Ve zprávě z britské Sněmovny lordů byla zkoumána problematika Brexitu, SRP a rybářského průmyslu a učiněna řada doporučení, přičemž zpráva např. zmiňuje možnost získání kontroly přístupu cizích rybářských plavidel do britské VEZ, možnost vyloučit cizí plavidla, která do britských vod získala přístup skrze SRP, např. i na základě historického klíče, či možné ukončení praxe *quota-hoppingu*, která je ale vnímána primárně jako důsledek principu volného pohybu než SRP samotné. Mezi další adresované body patří systém CPO a princip relativní stability. Zpráva doporučuje nahrazení současných vyjednávacích struktur pro určování CPO, zejména s větším ohledem na vědecká doporučení. V otázce přístupu a vyjednávání kvót zpráva varuje před unilaterálním omezením přístupu, který by mohl vést k recipročním opatřením ze strany EU vůči britským rybářům. Dále také vnímá potenciální obtíže při vyjednávání alokace kvót v období po Brexitu, vzhledem k neochotě členských států EU renegociovat parametry principu relativní stability. Za klíčový je pro rybářský průmysl považován také obchod s rybářskými produkty s EU, přičemž by mohl být Unii nátlakově použit při vyjednávání se Spojeným královstvím o podílech kvót či přístupu do britských vod (House of Lords, 2016: 55-58).

Ukončení britského členství v EU bylo původně očekáváno dva roky po podání příslušného oznámení v březnu 2017 (tedy březen 2019), termín byl ale postupně několikrát odložen. Nejprve 22. března, později 10. dubna a nakonec 29. října 2019 (Popescu a Schoalert, 2021: 12).

Během premiérství Theresy Mayové (13. 7. 2016 – 24. 7. 2019) byl požadavek volného přístupu do britských vod Evropskou unií spojován s uzavřením obchodní dohody a prodloužením přechodného období. Tyto požadavky byly premiérkou odmítnuty, nicméně v této době vyšlo najevo, že ujednání ohledně rybářských práv, kvót a přístupu do britských vod po Brexitu budou vycházet z původní podoby SRP (Colson, 2018). Rybářská politika byla Mayovou označena jako jedna z potenciálních oblastí vhodných pro kompromis (euractiv.com).

Problematika SRP vedla k dalšímu neúspěchu jednání také později v říjnu 2020. V tomto bodě byl neúspěch pravděpodobně způsoben britskou snahou maximalizovat zisk pro svou rybářskou flotilu, zatímco cílem vyjednavců EU bylo udržet status-quo (Blair, 2020). Oblast rybářství zůstávala klíčovou i během vyjednávání v prosinci téhož roku. Problematická byla především otázka podílu rybářských práv zemí EU v britských vodách. Zatímco poslední návrh hlavního vyjednavče EU Michela Barniera počítal se zřeknutím se čtvrtiny současného úlovku v britských vodách dle finanční hodnoty, britský požadavek přesahoval polovinu celkového množství. Podle irského ministra zahraničních věcí Simona Coveneyho bylo právě téma rybolovu tím, co mohlo vést k úplnému krachu jednání. Zejména Irsko, Francie, Belgie, Dánsko a Nizozemsko byly považovány za státy, které by pravděpodobně nepodpořily překročení hranice 25 % (dw.com).

3.2 Dohoda a reflexe současného vývoje

24. prosince 2020 bylo dosaženo shody v negociacích o obchodní dohodě, což představuje významný milník ve vývoji rybářské situace v oblasti severovýchodního Atlantiku (Popescu a Schoalert, 2021). Následně 30. prosince byla podepsána Dohoda o obchodu a spolupráci mezi Evropskou Unií a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (dále jen Dohoda o obchodu a spolupráci) ustavující nové podmínky mezi těmito dvěma stranami právě i v rybářském sektoru. Dohoda především stanoví, že 25 % rybářských práv pro rybolov v britských vodách doposud držných rybářskými loďstvy ze zemí EU bude během pěti let převedeno britským rybářům, dále během prvního roku bude kvóta unijních rybářů v britských vodách snížena o 15 %, v každém následujícím roce dále o 2,5procentního bodu. Přechodné období pěti let bylo výsledkem kompromisu, kdy britská strana požadovala kratší, zatímco EU preferovala delší časový horizont. Následné rozdělování úlovků z britských vod má být předmětem každoročních bilaterálních jednání. Po ukončení přechodného období v roce 2026 bude mít Spojené království právo rybářská plavidla ze zemí EU úplně vyloučit ze svých vod (Dohoda o obchodu a spolupráci; Morris a Barnes, 2021).

Dohoda také ustanovila bezcelní obchod s produkty rybolovu, což je kriticky důležité pro britský rybářský průmysl. Nicméně vzhledem k tomu, že Spojené království již nebude součástí jednotného trhu, nebude těžit z volného pohybu zboží. Obě strany se také zavázaly k zajištění dlouhodobě environmentálně udržitelných rybářských aktivit, v souladu s principy MUV, které jsou důležitou součástí konzervačních aspektů SRP. Jakákoliv další opatření v oblasti rybolovu nesmí být diskriminační pro plavidla druhé strany (Popescu a Schoalert, 2021: 19).

Navzdory kompromisu a ustoupení z původního požadavku navrácení většiny, resp. až 66 % rybářských kvót v držení členských států EU byla dohoda premiérem Johnsonem ve Spojeném království prezentována jako značný úspěch (Fox, 2020).

K opětovnému zviditelnění tématu došlo na začátku roku 2021. V dubnu zkrachovala jednání o nové rybářské dohodě mezi Spojeným královstvím a Norskem. Na rozdíl roku 2020 se stranám nepodařilo nalézt shodu, což bude mít za následek ztrátu přístupu pro britské rybáře do norských subarktických vod (Fox, 2021).

Následně byla zaznamenána eskalace tématu v souvislosti s novými britskými regulacemi, které stanovují podmínky pro získání rybářských licencí v britských vodách. Obtíže zaznamenali např. francouzští rybáři, z nichž stanovené podmínky splnila méně než pětina žadatelů v jedné lokaci (Adami, 2021).

Evropská komise na situaci reagovala označením britského postupu za takový, který je v rozporu s Dohodou o obchodu a spolupráci a požaduje po britské straně dodatečné opodstatnění pro zavedení licencí s danými podmínkami. Incident vyvolal ve Francii protesty, přičemž bylo zaznamenáno i vyhrožování blokádou ostrova Jersey. Spojené království v reakci vyslalo k ostrovu hlídková plavidla. (Gallardo, 2021; Gallardo a Momtaz, 2021).

2. června 2021 bylo po půlročním vyjednávání dosaženo dohody mezi Spojeným královstvím a EU ve věci stanovování CPO pro společně spravované rybí populace pro rok 2021. Dohoda např. bere v potaz princip maximálních udržitelných výnosů, důležitou součást SRP. Jedná se o výsledek první z každoročních konzultací, které budou podle Dohody o obchodu a spolupráci probíhat mezi EU a Spojeným královstvím (Evropská komise, 2021).

Dohoda je popisována jako vyvážená. Jednání sice komplikovala britská snaha o úplný zákaz rybolovu v části Severního moře (konkrétně v Doggerské lavici), z té ale Spojené království nakonec ustoupilo. Mezi hlavní britské priority dále patřila maximalizace rybolovných práv pro skotské rybáře a zajištění větší flexibility v kvótách na makrely. V tomto bodě byl zaznamenán úspěch. Přetrvávajícím problémem je spor mezi Spojeným královstvím a Francií o rybářská práva ve vodách kolem ostrova Jersey (Brunsdén, 2021).

V kontextu celé problematiky SRP lze na Brexit nahlížet jako na systemický šok, který umožní nejen novou formulaci britské rybářské politiky (Kemp, Froese, & Pauly, 2020: 1), včetně možného zachování kladných elementů SRP, jako např. MUV (Cass, 2019: 148), ale také revizi SRP. Ve spojení s probíhajícími environmentálními změnami se jedná o *critical juncture*, příležitost změnit současné paradigma správy rybolovu zejména ve vztahu k oblasti severovýchodního Atlantiku. Projevit se může především během další série reforem očekávaných v nadcházejících letech, přičemž výsledek reforem a přežití SRP bude záviset nejen na identifikaci problémů, ale také

na implementaci jejich řešení. Je možné, že se Brexit stane katalyzátorem pro to učinit SRP flexibilnější a dynamičtější (Harte et al., 2019: 1956).

Společná rybářská politika i nadále zůstává aktuálním tématem, jak ve Spojeném království, tak v Evropské unii. Vzhledem k přibližně desetiletým intervalům mezi jednotlivými reformami SRP lze další revizi očekávat v letech 2022 a 2023, přičemž Brexit poskytl zcela unikátní motivaci k dalšímu vývoji.

Závěr

Předmětem této bakalářské práce bylo téma Společné rybářské politiky v kontextu Brexitu (2016-2020), s přihlédnutím k historickému vývoji této politiky (1970-2013). Pozornost byla věnována problematickým aspektům SRP, zkušenostem zainteresovaných států, pro které SRP představuje překážku v potenciálním přistoupení do EU.

Cílem práce byla identifikace, klarifikace a analýza těch aspektů Společné rybářské politiky, které byly vyhoceny v souvislosti s vystoupením Spojeného království a Severního Irska z Evropské Unie. Součástí cíle bylo také zasazení problematiky Společné rybářské politiky do širšího kontextu zkušeností dalších zemí, a to jak členských států Evropské unie, tak zemí mimo EU. V práci se podařilo identifikovat a objasnit řadu problematických aspektů, které byly následně vyostřeny během Brexitu. Jde zejména o určování výše celkových přípustných odlovů podle principu relativní stability, rozdělování kvót mezi jednotlivé členské státy včetně britskými rybáři vnímaného znevýhodnění Spojeného království a otázka rovného přístupu do britských vod (resp. do společných vod v době členství v EHS a EU).

Práce si kladla za cíl odpovědět na tři výzkumné otázky: *1) V čem spočívá specifická otázka Společné rybářské politiky v případě Spojeného království Velké Británie a Severního Irska? 2) Nakolik lze v kontextu Brexitu hovořit o strukturálním charakteru problémů SRP? 3) Jak byly tyto problémy adresovány v Dohodě o obchodu a spolupráci mezi Evropskou Unií a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska?*

První výzkumná otázka (*V čem spočívá specifická otázka Společné rybářské politiky v případě Spojeného království Velké Británie a Severního Irska*) je adresována zejména ve třetí, částečně ale také ve druhé kapitole. Unikem v případě Spojeného království je kombinace řady faktorů, z nichž mnohé jsou sdíleny dalšími zeměmi, ne však v totožné kombinaci. Prvním faktorem je pozdní přistoupení Spojeného království do EHS, respektive jeho nepřítomnost u zrodu prvních částí Společné rybářské politiky, které daly základ dalším aspektům politiky a v následujících dekádách se prokázaly být značně odolné vůči jakýmkoliv změnám, např. princip volného přístupu do vod ostatních členských států Společenství, resp. Unie, či systém stanovování výše CPO s pomocí principu relativní stability. Dalším faktorem jsou

okolnosti a způsob přistoupení Spojeného království. Součástí britských očekávání ohledně přistoupení do EHS bylo učinit tak společně s Norskem, tedy zemí se surovinově bohatými rybářskými vodami. Vzhledem k nepřistoupení Norska do EHS tak britské vody byly zpřístupněny rybářům dalších členských států EHS, aniž by britští rybáři obdobně získali právo lovit v podobně surovinově bohatých vodách. Třetím faktorem byla dlouhodobě negativní pověst SRP ve Spojeném království. SRP byla zejména britskými rybáři vnímána velmi kriticky, přičemž počátky tohoto přístupu lze nalézt již bezprostředně po vstupu do EHS. V 80. letech se téma SRP stalo předmětem debaty i na politické úrovni, nicméně nebylo dosaženo příznivého výsledku. Ve dvou dekádách přecházejících referendu v roce 2016 bylo téma SRP rybářskými kampaněmi udržováno jako součást veřejné debaty, přičemž zásadně převažovaly hlasy vůči SRP kritické. Celkově převládalo mínění, že britští rybáři kvůli SRP více ztrácejí, než díky ní získávají.

Naopak se v souvislosti s Brexitem neprojevila problematika výmětů, která sehrála roli v rozhodnutí některých nečlenských zemí (Norsko, Island) nepřistoupit do EU. To je pravděpodobně způsobeno načasováním. Zatímco v případě Norska a Islandu hrály výměty, resp. nedostatečné řešení problému ze strany EU, roli v době před poslední reformou SRP (2013), v případě Spojeného království a Brexitu (2016) tento problém absentoval, což koreluje se zavedením zákazu výmětů v roce 2013 a jejich postupné implementace od roku 2015.

Druhá výzkumná otázka (*Nakolik lze v kontextu Brexitu hovořit o strukturálním charakteru problémů SRP?*) je brána v potaz jak ve druhé, tak ve třetí kapitole. O strukturálním charakteru problémů SRP lze v kontextu Brexitu hovořit zejména v souvislosti s fungováním systému celkových přípustných odlovů (CPO), principem relativní stability a následným rozdělování kvót. Jedná se o nedílné součásti SRP již od dob jejího vzniku, které navíc nebyly předmětem žádné z reform a po dobu fungování SRP tak bylo parametrické nastavení značné části SRP zcela statické.

V případě quota-hoppingu lze polemizovat, zdali se jedná o skutečně strukturální problém SRP jako takové, nebo pouze o nevyhnutelný důsledek principů SRP. Lze říct, že fenomén quota-hoppingu dlouhodobě přispíval k negativnímu veřejnému mínění o SRP ve Spojeném království.

Třetí výzkumná otázka (*Jak byly tyto problémy adresovány v Dohodě o obchodu a spolupráci mezi Evropskou Unií a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irsku?*) je zodpovězena ve třetí kapitole. V souladu s určenými hlavními problematickými aspekty SRP byl výchozím požadavkem britské strany navýšení podílu úlovků pro britské rybáře. Zásadní – výlovy, Zatímco britská strana požadovala až dvoutřetinové navýšení podílů v krátkém časovém horizontu, Unie cílila na udržení statu-quo a co nejdelší přechodné období. Výsledkem byl kompromis, kdy se evropská strana okamžitě vzdala čtvrtinového podílu úlovků a přechodné období, kdy je zachován reciproční volný přístup do vod obou entit, bylo nastaveno na pět let. Po skončení přechodného období bude Spojené království moct zcela vykázat plavidla ze zemí EU, to by nicméně se větší pravděpodobností vedlo k omezení přístupu Spojeného království na jednotný trh EU. Lze konstatovat, že komplexní problematika SRP byla během finálních jednání značně zjednodušena a redukována na otázku výše podílu rybářských kvót, v praxi tedy výše zisku britských rybářů.

Brexit lze vnímat jako kritický okamžik ve vývoji Společné rybářské problematiky. Ačkoliv se jedná o politiku, které je v rámci studia EU věnována minoritní pozornost, v rámci Brexitu a brexitových vyjednávání lze její roli považovat za zásadní. Projevily se také strukturální problémy Společné rybářské politiky, které v minulosti ovlivnily rozhodnutí některých států nepodílet se na evropském integračním procesu. Jak vystoupení Spojeného království z EU ovlivní budoucí podobu SRP, respektive jak bude reflektováno v nadcházející reformě SRP, považuji i vzhledem k aktuálnosti tématu za vhodné oblasti dalšího výzkumu.

Prameny a literatura

„Brexit talks continue to stall over fishing rights“ *DW*, 20. 12. 2020 (online). Dostupné z: <<https://www.dw.com/en/brexit-talks-continue-to-stall-over-fishing-rights/a-55999528>> (23. 6. 2021).

„May warns EU on Brexit bill, vows to ‘get on’ with talks“ *Euractiv*, 10. 3. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/may-warns-eu-on-brexit-bill-vows-to-get-on-with-talks/>> (23. 6. 2021).

„PM and Boris clash over EU fishing laws“ *BBC*, 5. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/uk-36453416>> (23. 6. 2021).

Adami, M. (2021). „French fishermen block British fish to protest post-Brexit restrictions“ *Politico*, 23. 4. 2021 (online). Dostupné z: <<https://www.politico.eu/article/french-fishermen-protest-brexit-regulations-by-blocking-british-fish/>> (23. 6. 2021).

Alva, J. (2015). *Fish Fight In Europe: A Process-analysis Of The Campaign For A Discard Ban Provision In The Eu’s Cfp Reform 2013*. Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Münster. Universiteit Twente, Enschede. Dostupné z: <<https://essay.utwente.nl/68042/>> (23. 2. 2021).

Bjørndal, T., & Munro, G. R. (2020). *Brexit and the Consequences for Fisheries Management in the North Sea*. Centre for Applied Research at NHH, Bergen.

Borges L., & Lado E. P. (2019). Discards in the Common Fisheries Policy: The Evolution of the Policy. In: Uhlmann S., Ulrich C., Kennelly S. (eds.), *The European Landing Obligation*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-03308-8_2

Belschner, T., Ferretti, J., Strehlow, H. v., Kraak, S. B. M., Döring, R., Kraus, G., Kempf, A., & Zimmermann, C. (2018). Evaluating fisheries systems: A comprehensive analytical framework and its application to the EU’s Common Fisheries Policy. *Fish and Fisheries*, 20(1), 97–109. <https://doi.org/10.1111/faf.12325>

Blair, L. (2020). „Why Fishing Could Sink Britain’s Brexit Deal With Europe“ *Foreign Policy*, 6. 10. 2020 (online). Dostupné z: <<https://foreignpolicy.com/2020/10/06/why-fishing-could-sink-britain-brexit-deal-with-european-union/>> (23. 6. 2021).

- Blitz, J. (2017). „Will Britain’s fishermen be better off after Brexit?“ *Financial Times*, 3. 7. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.ft.com/content/84f51c84-5fe2-11e7-91a7-502f7ee26895>> (23. 6. 2021).
- Brunsdon, J. (2021). „UK and EU agree deal on fishing rights“ *Financial Times*, 3. 6. 2021 (online). Dostupné z: <<https://www.ft.com/content/3a6d1e9d-e39d-4085-ba7f-be94eb85bbf4>> (23. 6. 2021).
- Bulmer, S. (2008). New Labour, New European Policy? Blair, Brown and Utilitarian Supranationalism. *Parliamentary Affairs*, 61(4), 597–620. <https://doi.org/10.1093/pa/gsn029>
- Capoccia, G., & Kelemen, R. (2007). The Study of Critical Junctures: Theory, Narrative, and Counterfactuals in Historical Institutionalism. *World Politics*, 59(3), 341-369. doi:10.1017/S0043887100020852
- Cass, G. (2019). Alternatives to the Common Fisheries Policy? The Future of the UK's Fisheries Post-Brexit. *The Plymouth Law & Criminal Justice Review*, 11, 126-149.
- Collier, R. B., & Collier, D. (1991). *Shaping the Political Arena. Critical Junctures, the Labor Movement, and Regime Dynamics in Latin America*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Colson, T. (2018). „How the battle over fishing rights could scupper Theresa May's Brexit deal“ *Insider*, 24. 11. 2018 (online). Dostupné z: <<https://www.businessinsider.com/how-the-battle-over-fishing-rights-could-scupper-theresa-mays-brexit-deal-2018-11>> (23. 6. 2021).
- Cooper, R. (2012). Britain and Europe. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 88(6), 1191-1203. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/23324909>> (22. 3. 2021).
- da Conceição-Heldt, E. (2004). *The Common Fisheries Policy in the European Union: A Study in Integrative and Distributive Bargaining*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203494349>
- David, P. A. (1985). Clio and the Economics of QWERTY. *The American Economic Review*, 75(2), 332-337.

Einarsdóttir, Á. (2003). *Iceland and the CFP: Possibility for derogation?* (Diplomová práce). University of Lund, Lund. Dostupné z: <<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=1554694&fileOId=1563412>> (12. 6. 2020).

Evropská komise (2021, 2. červen). *EU and UK reach agreement in principle on fishing opportunities for the remainder of 2021*. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_2828> (online).

Evropská unie (2020). *Dohoda o obchodu a spolupráci mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii na jedné straně a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska na straně druhé*. Dostupné z: <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22020A1231\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22020A1231(01)&from=CS)> (23. 6. 2021).

Evropské hospodářské společenství (1957). *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství*. Řím. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A11957E%2FTXT>> (23. 6. 2021).

Fox, B. (2020). „Johnson to announce EU trade deal after cutting fisheries pact” *Euractiv*, 24. 12. 2020 (online). Dostupné z: <<https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/johnson-to-announce-eu-trade-deal-after-cutting-fisheries-pact/>> (23. 6. 2021).

Fox, B. (2021). „UK cod-out after Norway talks collapse” *Euractiv*, 30. 4. 2021 (online). Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/uk-cod-out-after-norway-talks-collapse/> (23. 6. 2021).

Gad, U. P. (2013). Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making. *Cooperation and Conflict*, 49(1), 98–118. <https://doi.org/10.1177/0010836713514151>

Gallardo, C. (2021). „Boris Johnson urges ‘de-escalation’ in France-Jersey fishing row” *Politico*, 5. 5. 2021 (online). Dostupné z: <<https://www.politico.eu/article/boris-johnson-fishing-tensions-france-jersey/>> (23. 6. 2021)

Gallardo, C., & Momtaz, R. (2021). „Commission accuses UK of breaching Brexit trade deal over fishing licenses“ *Politico*, 6. 5. 2021 (online). Dostupné z:

<<https://www.politico.eu/article/eu-uk-brexite-trade-deal-fishing-licenses/>> (23. 6. 2021).

Gordon, H. (1954). The Economic Theory of a Common-Property Resource: The Fishery. *Journal of Political Economy*, 62(2), 124-142. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/1825571>> (19. 3. 2021).

Hall, P. A., & Taylor, R. C. R. (1996). Political Science and the Three New Institutionalisms. *Political Studies*, 44(5), 936–957. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb00343.x>

Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/1724745>> (9. 3. 2021).

Harte, M., Tiller, R., Kailis, G., & Burden, M. (2019). Countering a climate of instability: the future of relative stability under the Common Fisheries Policy. *ICES Journal of Marine Science*, 76(7), 1951–1958. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsz109>

Havstein, H. M. (2013). *Change and continuity: 40 years of reforming the Common Fisheries Policy* (Diplomová práce). NTNU, Trondheim. Dostupné z: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/243101/637947_FULLTEXT01.pdf?sequence=1> (21. 8. 2020).

Hegland, T. J. (2004). *The Common Fisheries Policy – caught between fish and fishermen?* (Diplomová práce). Aalborg University, Aalborg. Dostupné z <https://www.researchgate.net/publication/286346415_The_Common_Fisheries_Policy_-_caught_between_fish_and_fishermen> (10. 6. 2021).

Hegland, T. J., & Raakjær, J. (2006). *Recovery Plans and the Common Fisheries Policy: a story of path dependency and less successful implementation*. Institute for Fisheries Management. Dostupné z <<https://vbn.aau.dk/en/publications/recovery-plans-and-the-common-fisheries-policy-a-story-of-path-de>> (17. 3. 2021).

Heinmiller, B. (2009). Path dependency and collective action in common pool governance. *International Journal of the Commons*, 3(1), 131-147. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/26523001>> (17. 3. 2021).

- Hilmarrsson, H. Þ. (2018). *Iceland and its participation in European economic integration: Advantages and disadvantages of European Union and Euro Area membership*. Příspěvek prezentovaný na International Finance and Banking Conference FI BA 2018, Bukurešť, Rumunsko.
- Holst, J. (1975). Norway's EEC Referendum: Lessons and Implications. *The World Today*, 31(3), 114-120. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/40394844>> (30. 1. 2021)
- House of Lords (2016). *Brexit: fisheries*. Londýn: Authority of the House of Lords.
- Howlett, M., & Ramesh, M. (2003). *Studying Public Policy. Policy Cycles and Policy Subsystems*. Toronto: Oxford University Press.
- Johansen, O., & Sørensen, C. (1983). Greenland's Way out of the European Community. *The World Today*, 39(7/8), 270-277. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/40395531>> (14. 6. 2020)
- Kemp, P. S., Froese, R., & Pauly, D. (2020). COVID-19 provides an opportunity to advance a sustainable UK fisheries policy in a post-Brexit brave new world. *Marine Policy*, 120, 104114. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2020.104114>
- Komise Evropských Společenství (2009). *Zelená kniha: Reforma společné rybářské politiky*. Brusel. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0163:FIN:CS:PDF>> (23.6. 2021).
- Kratochvíl, P. (2008). *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál.
- Labour Party (2005). *The Labour Party manifesto 2005: Britain forward not back*.
- Lado, E. P. (2016). *The Common Fisheries Policy: The Quest for Sustainability*. Hoboken: Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781119085676>
- Lășan, N. (2012). Can Historical Institutionalism Explain the Reforms of the Common Agricultural Policy?. *Romanian Journal of European Affairs*, 12(1), 76-85. Dostupné z: <http://rjea.ier.gov.ro/wp-content/uploads/articole/RJEA_2012_vol12_no1_Can-Historical-Institutionalism-Explain-the-Reforms.pdf> (14. 4. 2021).

- Leigh, M. (1983). *European integration and the common fisheries policy*. London: Croom Helm.
- Lequesne, C. (2000). Quota Hopping: The Common Fisheries Policy Between States and Markets. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 38(5), 779–793. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00264>
- Lipset, S. M., & Rokkan, S. (1967). Cleavage Structure, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction. In S. M. Lipset & S. Rokkan (Eds.), *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives* (s. 1-64). New York: Free Press.
- Luláková, D. (2010). *Vliv rybářské politiky na vývoj norského postoje k vyjednávání o členství v EU*. (Bakalářská práce). Masarykova univerzita, Brno.
- Magliveras, K. (1990). Fishing in Troubled Waters: The Merchant Shipping Act 1988 and the European Community. *The International and Comparative Law Quarterly*, 39(4), 899-914. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/760394>> (8. 4. 2021).
- McAngus, C., Huggins, C., van der Zwet, A., & Connolly, J. (2018). *Governing UK fisheries after Brexit – Lessons from Iceland, Norway and the Faroe Islands*. Dostupné z: <<https://ukandeu.ac.uk/wp-content/uploads/2018/05/Governing-UK-fisheries-after-Brexit-Lessons-from-iceland-Norway-and-the-Faroe-Islands.pdf>> (7. 6. 2021).
- McAngus, C., & Usherwood, S. (2016, 16. červen). British fishermen want out of the EU – here’s why. *The Conversation*. Dostupné z: <<https://theconversation.com/british-fishermen-want-out-of-the-eu-heres-why-60803>> (14. 6. 2021)
- McLean, C., & Gray, T. (2009). Liberal Intergovernmentalism, Historical Institutionalism, and British and German perceptions of the EU’s Common Fisheries Policy. *Marine Policy*, 33(3), 458–465. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2008.10.002>
- Millard, A. (2017). The European Union’s Common Fisheries Policy and the Implications of BREXIT. *Journal of Global and Area Studies(JGA)*, 1(2), 45-64. Dostupné z: <<http://www.papersearch.net/thesis/article.asp?key=3600805>> (16. 9. 2020)
- Morris, C., & Barnes, O. (2021, 20. leden). Brexit trade deal: What does it mean for fishing? *bbc.com*. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/46401558>> (9. 6. 2021).

Musgrave, R. A. (1959): *The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy*. New York: McGraw-Hill.

Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge University Press.

Payne, D. C. (2000). Policy - making in Nested Institutions: Explaining the Conservation Failure of the EU's Common Fisheries Policy. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 38(2), 303–324. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00221>

Phillipson, J., & Symes, D. (2018). „A sea of troubles": Brexit and the fisheries question. *Marine Policy*, 90, 168–173. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2017.12.016>

Pierson, P. (2000a). Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics. *The American Political Science Review*, 94(2), 251-267. doi:10.2307/2586011

Pierson, P. (2000b). The Limits of Design: Explaining Institutional Origins and Change. *Governance*, 13(4), 475–499. <https://doi.org/10.1111/0952-1895.00142>

Pollack, M. A. (2007). The New Institutionalisms and European Integration. Dostupné z: <<https://ideas.repec.org/p/erp/conweb/p0031.html>> (23. 3. 2021).

Popescu, I., & Scholaert, F. (2021). *EU-UK relations in fisheries: in depth analysis*. Directorate-General for Parliamentary Research Services (EPRS). Brussels: Publications Office. <https://doi.org/10.2861/18703>

Putnam, R. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*, 42(3), 427-460. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/2706785>> (24. 5. 2021).

Rada Evropských společenství (1976a). *Council Regulation (EEC) No 101/76 of 19 January 1976 laying down a common structural policy for the fishing industry*. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31976R0101>>

Rada Evropských společenství (1976b). *Council Regulation (EEC) No 102/76 of 19 January 1976 on customs treatment to be applied to certain fishery products originating in Norway*. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31976R0102>>

Salomon, M. (2019). Final Assessment. In Hockun, K., Stanke, L. (eds.), *5-year review (2014-2019) of the EU Common Fisheries Policy* (s. 114-135). Berlin: Deutsche Umwelthilfe.

Schweiger, L. (2010). *The Evolution of the Common Fisheries Policy: Governance of a Common-Pool Resource in the Context of European Integration*. Institute for European Integration Research, Vídeň. Dostupné z: <<https://eif.univie.ac.at/downloads/workingpapers/wp2010-07.pdf>> (17.9.2020).

Sobrinho, J. M., & Sobrido, M. (2017). The Common Fisheries Policy: A Difficult Compromise Between Relative Stability and the Discard Ban. In *The Future of the Law of the Sea* (s. 23–43). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51274-7_2

Sobrinho Heredia, J. M. (2017), *Research for PECH Committee – Common Fisheries Policy and BREXIT - Legal framework for governance*, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels. Dostupné z: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/601981/IPOL_STU\(2017\)601981_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/601981/IPOL_STU(2017)601981_EN.pdf)> (19. 3. 2019).

Startin, N. (2015). Have we reached a tipping point? The mainstreaming of Euroscepticism in the UK. *International Political Science Review / Revue Internationale De Science Politique*, 36(3), 311-323. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/24573394>> (22. 3. 2020).

Steinmo, S. (2014). *Historical Institutionalism in Political Science*. Nепublikováno. Příspěvek prezentovaný na výroční konferenci APSA 2014, Washington, DC, USA. <https://doi.org/10.13140/2.1.3860.9281>

Stewart, H., Mason, R., & Syal, R. (2016, 24.červen). „David Cameron resigns after UK votes to leave European Union“, *The Guardian*. Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/24/david-cameron-resigns-after-uk-votes-to-leave-european-union>> (23. 6. 2021).

Symes, D. (1997). The European Community's Common Fisheries Policy. *Ocean & Coastal Management*, 35(2-3), 137-155.

Thatcher, M. (1979). *Written Statement on fishing policy*. Dostupné z: <<https://www.margaretthatcher.org/document/104046>> (2. 6. 2020).

Thelen, K. (1999). Historical Institutionalism In Comparative Politics. *Annual Review of Political Science*, 2(1), 369–404. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.369>

Tomala, M. (2017). The European Union's Relations with Greenland. *International Studies. Interdisciplinary Political and Cultural Journal*, 20(1), 31–46. <https://doi.org/10.1515/ipcj-2017-0015>

Volle, A., & Wallace, W. (1977). How Common a Fisheries Policy? *The World Today*, 33(2), 62-72. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/40394970>> (5. 4. 2021).

Wolf, M. (2013). *Iceland's Integration Into the Common Fisheries Policy of the European Union* (Bakalářská práce). Reykjavík University, Reykjavík. Dostupné z: <<https://skemman.is/bitstream/1946/16204/1/B.Sc.%20M%20Wolf.pdf>> (16. 1. 2021)

Young, J. W. (1993). *Britain and European Unity, 1945–1992*. Macmillan Education UK. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-23152-2>

Abstrakt

Téma Společné rybářské politiky bylo bezprecedentně vyhroceno nedávným rozhodnutím Spojeného království opustit Evropskou unii. V této bakalářské práci je zkoumán vztah mezi různými problematickými aspekty Společné rybářské politiky a Brexitem a role Společné rybářské politiky v následných jednáních. Od vzniku SRP se její strukturální nastavení prakticky nezměnilo, což ovlivnilo zájem třetích zemí vstoupit do Unie a motivovalo její bývalé členy, aby ji opustili. Během brexitových jednání byla problematika Společné rybářské politiky redukována na otázku kvót a přístupu do britských vod. Následnou dohodu lze vnímat jako soubor vzájemných ústupků, což dokazuje neproduktivní odolnost SRP.

Klíčová slova: Společná rybářská politika, Brexit, Evropská unie, Spojené království

Abstract

The subject of the Common Fisheries Policy has been unprecedentedly escalated by the recent decision of the United Kingdom to leave the European Union. This bachelor's thesis explores the relationship between the various problematic aspects of the CFP and Brexit and the role of the CFP in the subsequent negotiations. Since its inception, the structural setting of the policy has remained virtually unchanged, affecting the interest of third countries to join the Union, and motivating its former members to leave it. During the Brexit negotiations the issue of the CFP had been reduced to the question of quotas and access into the British water. The ensuing deal can be perceived as a set of mutual concession, proving the unproductive resilience of the CFP.

Brexit creates a systemic shock, that could lead to a major reform of the policy.

Key Words: Common Fisheries Policy, Brexit, European Union, United Kingdom